

ВПЛИВ ВАРТОСТІ РІПАКУ НА СОБІВАРТІСТЬ БІОПАЛИВА

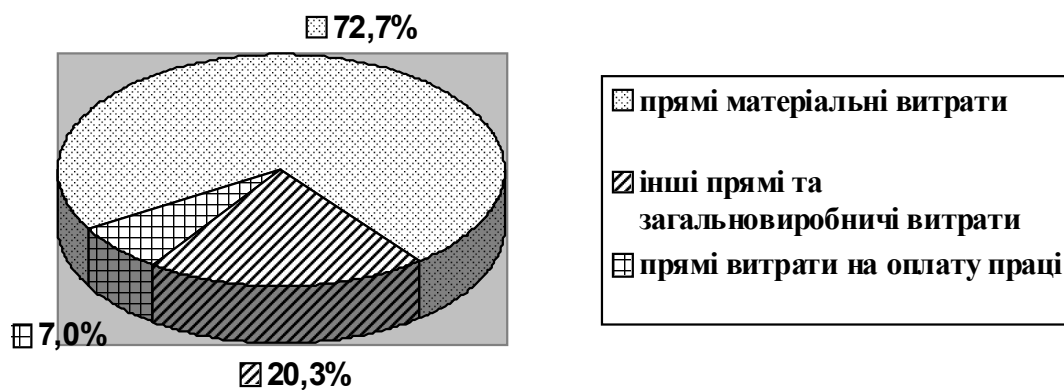
Фабіянська В.Ю., аспірант

ННЦ «Інститут аграрної економіки» УААН

Вступ. Сучасне суспільство зіштовхнулося з проблемою обмеженості енергетичних ресурсів, що призвело до пошуку нових, відновлюваних джерел енергії, незаперечливими лідерами яких являються рідкі види біологічних палив, зокрема, біоетанол та біодизель.

Постановка проблеми. Розвинуті країни світу вкладають значні кошти в розвиток сировинної бази, а також у виробничі потужності з виробництва біопалива. Провідними країнами з виробництва біопалива є Бразилія, США, Німеччина, Китай. Проте нестача земельних площ для вирощування енергетичних культур змушує країни ЄС закуповувати сировину за кордоном, зокрема в Україні. Україна, яка має значну сировинну базу, повинна налагодити власне виробництво біопалив, в результаті чого буде зменшена енергозалежність, покращиться екологічна ситуація, український сільськогосподарський товаровиробник матиме гарантований збут продукції.

Результати досліджень. Доцільно буде розглянути, у яку вартість обходиться виробництво ріпаку українським сільськогосподарським підприємствам, які статті витрат у вирощуванні цієї культури є найсуттєвішими, для чого скористаємося статистичними даними за 2008 рік. В середньому по Україні собівартість виробництва 1 тонни ріпаку склала 925,6 грн. При цьому прямі матеріальні витрати займають 72,7 %, прямі витрати на оплату праці – 7,0 %, інші прямі витрати та загальновиробничі витрати – 20,3 % в структурі собівартості ріпаку (Рис. 1). Проаналізувавши склад прямих матеріальних витрат, можна зазначити, що найсуттєвішою статтею витрат серед прямих матеріальних, є витрати на мінеральні добрива – 32,9 %; далі йдуть нафтопродукти – 20,29 %; оплата послуг і робіт сторонніх організацій – 17,5 %; решта матеріальних витрат – 16,7 %; і, нарешті, насіння і посадковий матеріал – 12,7 %. Для Вінницької області собівартість виробництва 1 тонни ріпаку становила у 2008 році 803,1 грн.

Вінниччина має тривалий досвід у вирощуванні олійних культур, а саме рапсу, а тому Науково-дослідною, проектно-конструкторською та виробничою асоціацією «Біотехнології» було розроблено Проект Комплексної Програми «Розвиток екологічно-чистих, енергозберігаючих біотехнологій у Вінницькій області на 2008-2012 рр.» та затверджено рішенням Вінницької обласної Ради № 596 від 29.05.2008 року.

Проаналізувавши дані, наведені в щорічному збірнику Держкомстату Вінницької області за 2008 рік, є можливість стверджувати, що Вінницька область займає провідне місце серед областей України щодо вирощування ріпаку. Так, площі посівів цієї культури на Вінниччині сягнули в 2008 році 131,67 тис. га, що займає третє місце після Одеської та Кіровоградської областей. Валовий збір ріпаку у Вінницькій області в 2008 році становив 3279,5 тис. ц, що займає друге місце після Кіровоградської області (3301,1 тис. ц). Прослідкуємо графічно за темпами росту посівів рапсу на Вінниччині та в Україні (Рис. 2).

Стрімке збільшення посівів ріпаку на Вінниччині та взагалі по Україні свідчить про підвищений попит на насіння даної культури, яке переважно спрямовується за кордон, де добре налагоджене виробництво біодизелю, але не вистачає власної сировини через обмеженість земельних ресурсів.

Наведені дані в щорічному збірнику Держкомстату Вінницької області дають уявлення про обсяги реалізації ріпаку в Україні в 2008 році та канали, за якими його реалізовували. Найбільший об'єм ріпаку був реалізований за іншими (невідомими) каналами – 90 % від усього реалізованого, а це 1929528 тис. тонн. Відповідно і ціна реалізації була

найвища за цим каналом (2189,5 грн./т). Є можливість зробити припущення, що основна маса вирощеного ріпаку в Україні, пішла на експорт. Це підтверджує д.е.н. Калетник Г.М.: «... 80% ріпаку у нас іде на експорт і саме тому великого виробництва в Україні не існує» [2]. При цьому переробним підприємствам дісталася лише незначна частина ріпаку – 91028 тис тонн (4,2 %). Ціна, за якою переробні підприємства купували ріпак, була значно нижчою, ніж за попереднім каналом і склала 2075,4 грн./т.

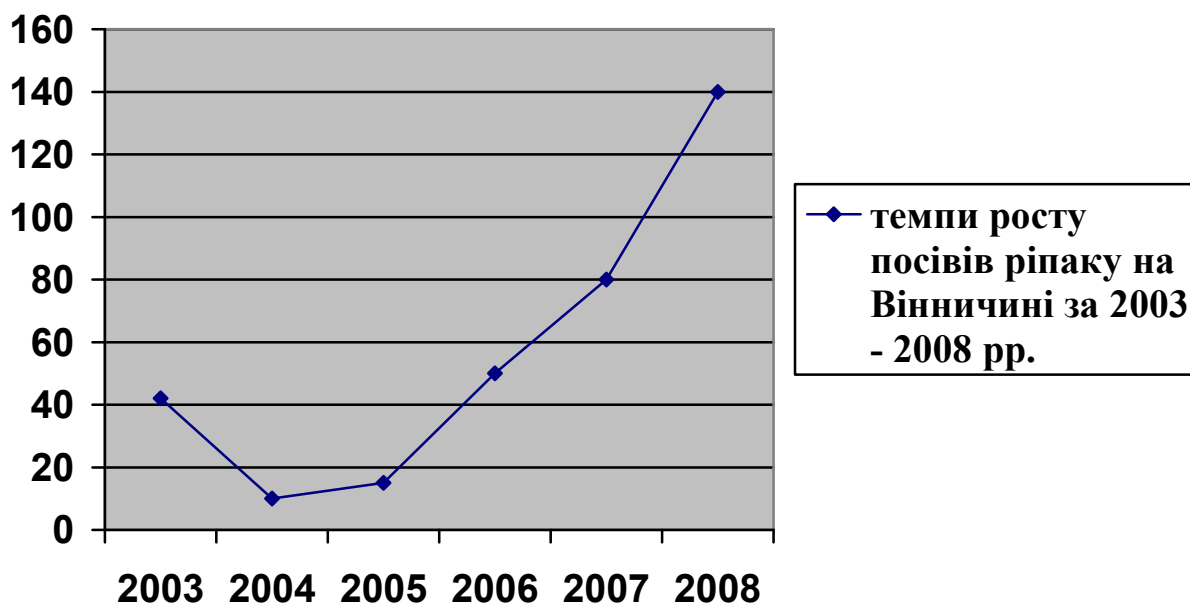

Рис. 2. Темпи росту посівів рапсу на Вінниччині (2003 – 2008 рр.)

Нами проведені дослідження з використанням матеріалів Проекту Комплексної Програми «Розвиток екологічно-чистих, енергозберігаючих біотехнологій у Вінницькій області на 2008-2012 рр.» та було здійснено розрахунки собівартості виробництва 1 тонни біодизелю. При цьому розрахунки виконувались з використанням двох баз оцінок 1 тонни рапсу як сировини для виробництва: із застосуванням історичної (фактичної) собівартості виробництва у довільному господарстві та із використанням ринкової вартості на вказану сировину (ріпак) (Таблиця 1). Проаналізувавши дану таблицю, є можливість стверджувати, що виробництво біодизелю можливе, особливо, якщо воно буде налагоджене в межах одного господарства, тобто важливо, щоб сировина (ріпак) вирощувалась у господарстві, а не купувалась за ринковою ціною.

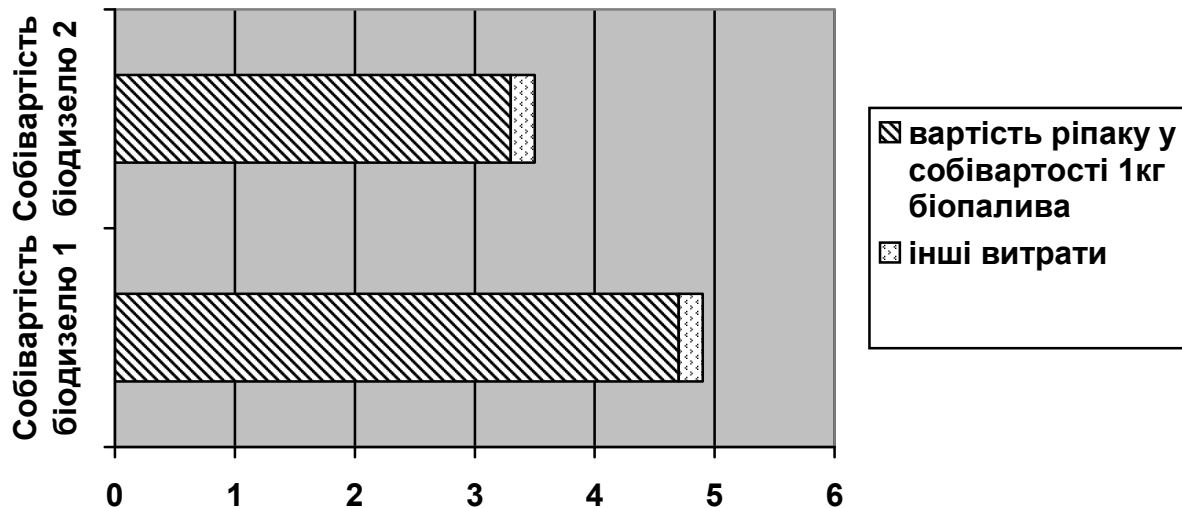
Таблиця 1.

Розрахунок собівартості виробництва 1 тонни біодизелю

№ п/п	Статті витрат	Ріпак по ціні 2000 грн./т	Ріпак по очікуваній собівартості 1450 грн./т
1.	Оплата праці з нарахуваннями (10 чол. – технік-лаборант, 9 змінних працівників, середньомісячна заробітна плата 1570 грн.)	283	283
2.	Матеріальні витрати:	6210	4835
	- сировина: ріпак (2,382 т)	4764	3454
	- метанол (166,8 *4 грн.)	667	667
	лужний каталізатор NaOH (7,5 * 3,5 грн.)	27	27
	- електроенергія (504 кВт * 0,57 грн./кВт)	287	287
	- запасні частини, ремонтні матеріали (10% вартості основних фондів)	50	50
	- автопослуги (в т.ч. нафтопродукти)	120	120
	- інші матеріальні витрати	295	295
3.	Амортизація (10% вартості основних фондів)	55	55
4.	Плата за користування кредитами (25% на 6 міс.)	70	70
5.	Інші витрати	65	65
	Виробничі витрати – всього	6683	5373
	Витрати на супутню продукцію – всього	2000	2000
	в т.ч. шрот (2 т)	1430	1430
	гліцерин (0,1 т)	570	570
	Виробнича собівартість продукції	4683	3373
	Витрати на збут	120	120
	Загальногосподарські витрати	100	100
	Повна собівартість продукції	4903	3593
	Повна собівартість виробництва 1кг біодизелю	4,90	3,59
	Ціна реалізації 1кг біодизелю при 15% рентабельності	5,64	4,13

Як видно з даних таблиці, найсуттєвішою статтею витрат в собівартості біодизелю є саме сировина, а тому так важливо, щоб ріпак вирощувався в господарстві і надходив у виробництво за собівартістю виробництва, яка є значно нижчою за ринкову ціну (1450 грн./т проти 2000грн./т), що буде мати значний вплив на собівартість виготовленої продукції та здешевлювати її порівняно з виробленою за допомогою придбаної сировини (на 1,31 грн./кг (4,90 грн. – 3,59К грн.). Велику роль в зниженні собівартості виробництва біодизелю має супутня продукція (шрот та гліцерин). Від того, наскільки вигідно буде організований збут даної продукції, залежатиме і кінцева собівартість виготовлення біодизелю. Супутня продукція, на нашу думку, може мати три шляхи використання: використання для відгодівлі худоби у власному господарстві; налагодження збуту шроту; налагодження

виробництва комбікормів з їх наступною реалізацією. Отож прослідкуємо графічно, яку саме частку витрат посідає у собівартості біопалива ріпак, зокрема: за фактичною собівартістю та за справедливою вартістю.

1 – Собівартість виробництва біодизелю – використовується ріпак за ринковою ціною

2 – Собівартість виробництва біодизелю – використовується ріпак за виробничою собівартістю

Рис. 6. Собівартість виробництва біопалива

Висновки. Проведені дослідження дозволяють зробити висновки, що Вінниччина має достатню сировинну базу для виробництва біопалива. При цьому об'єми виробництва ріпаку зростають високими темпами як у Вінницькій області, так і в цілому по Україні. Вартість ріпаку займає вагомую частину у собівартості біодидизельного палива, тому економним є виробництво біопалива з використанням власної сировини, що підтверджують наші аналітичні розрахунки.

Використана література

1. Калетник Г.М. Розвиток ринку біопалив в Україні: Монографія. – К.: Аграрна наука, 2008. – 464 с.
2. www.kaletnik.com.ua